

УДК 657.6

Бенедик Ю.Ю., здобувач, викладач-стажист кафедри фінансів
Національний університет “Острозька академія”, м. Острог

АУДИТ ЕФЕКТИВНОСТІ ЯК ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ПОЛІПШЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВНИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

В статті розкрито сутність та завдання аудиту ефективності як одного із шляхів поліпшення фінансової стійкості державних вищих навчальних закладів в Україні, визначено недоліки існуючої системи державного контролю та запропоновано напрямки її покращення.

Ключові слова: аудит ефективності, система державного контролю, державні вищі навчальні заклади, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. Ефективне використання бюджетних коштів, які спрямовуються на фінансування діяльності ДВНЗ залишається однією з важливих проблем забезпечення їхньої фінансової стійкості. Сьогодні, в умовах нестачі бюджетних коштів, дане питання є особливо актуальним для України. З огляду на це, першочерговим завданням є реформування існуючої системи фінансового державного контролю як засобу підвищення ефективності державного управління у сфері вищої освіти [4, 6-9].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Визначенню сутності, ролі та завдань аудиту фінансової та господарської діяльності суб'єктів господарювання присвятили свої праці такі вітчизняні вчені як В. Александров, О. Ворона, П. Германчук, С. Левицька, О. Назарчук, П. Петрашко, С. Рубльова, І. Стефанюк, Н. Сушко, О. Чечуліна та інші. Проте аудит діяльності державних вищих навчальних закладів, а особливо аудит ефективності як один із шляхів поліпшення їхньої фінансової стійкості залишається недостатньо вивченим та потребує додаткових досліджень.

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає у визначенні сутності та ролі аудиту ефективності діяльності державних вищих навчальних закладів в Україні як одного із шляхів поліпшення їхньої фінансової стійкості.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні, в умовах фінансової кризи, дефіциту бюджетних коштів, незначного позабюджетного фінансування нестабільності чинного законодавства, ДВНЗ, які фінансуються безпосередньо з державного або місцевого бюджетів, а також можуть одержувати кошти з інших спеціальних джерел, потребують використання аудиту ефективності, як інструменту детального контролю всіх напрямків їхньої життєдіяльності й функціонування на ринку освітніх послуг.

Розглядаючи позицію державного регулювання у вирішенні назрілих питань внутрішнього аудиту в державному секторі, до якого належать ДВНЗ, слід зазначити, що Міністерством фінансів України разом із Головним Контрольно-ревізійним управлінням розроблено Концепцію розвитку державного внутрішнього фінансового контролю, що схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України 24 травня №158-р., яка спрямована на зміну ідеології фінансового контролю відповідно до норм і правил Європейського Союзу (ЄС) вдосконалення правового поля в сфері державного фінансового контролю. На виконання Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 № 538-р, яка націлена на підвищення ефективності використання бюджетних коштів і досягнення результатів від вкладення державних ресурсів, Міністерство фінансів України запровадило з 01.01.2004 паспорти бюджетних програм, в яких виписано їх мету, напрями, обсяги затверджених асигнувань та очікувані результати від виконання. Визначені показники дають можливість оцінити ступінь досягнення принципу ефективності, який проголошено ст.2 Бюджетного кодексу України. Тому відповідно до ст.26 та ст.113 Бюджетного кодексу України ДКРС оцінює якість запроваджених механізмів

управління бюджетними коштами та рівень досягнення цілей шляхом вивчення стану організації діяльності ДВНЗ, даних фінансової, статистичної, оперативної звітності головних розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, проведення їх аналізу, врахування думки громадськості [1].

Для повноцінного запровадження такої форми контролю в Україні 15 жовтня 2003 року на засіданні Уряду було схвалено та прийнято ініційовані ГоловКРУ зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2001 року № 955 «Про затвердження Порядку планування контрольно-ревізійної роботи органами державної контрольно-ревізійної служби», якою тепер передбачено планування проведення аудитів ефективності. Після цього було створено в ГоловКРУ управління організації та проведення аудиторських досліджень, у регіональних контрольно-ревізійних управліннях – відповідних відділів, а також розробка методичних рекомендацій про проведення аудиту ефективності виконання бюджетної програми (затвержені наказом ГоловКРУ від 02.04.2003 № 75). Ці рекомендації є важливим документом у системі органів виконавчої влади щодо здійснення аудиту ефективності, оскільки ними вперше визначено його суть через поняття, мету, завдання та процедури з урахуванням вітчизняної практики здійснення державного фінансового контролю [3, 316-324].

Так відповідно до рекомендацій, аудит ефективності – це форма контролю, яка становить сукупність дій зі збору та аналітичного опрацювання статистичних і звітних даних, матеріалів ревізій і перевірок, іншої публічної інформації, спрямованих на визначення рівня ефективності державних вкладень у реалізації запланованих державними (бюджетними) програмами цілей, встановлення чинників, які перешкоджають досягненню максимального результату в разі використання визначеного обсягу трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних активів [2].

Метою аудиту ефективності ДВНЗ є здійснення оцінки досягнення запланованих показників (ефективності, якості), виявлення проблем у

виконанні бюджетної програми та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності використання ресурсів держави, визначення слабких місць в організації виконання бюджетних програм (функцій), впливу цих вад на досягнення запланованих цілей та обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання державних ресурсів.

Основні завдання аудиту ефективності державних вищих навчальних закладів відображено на рис.1.

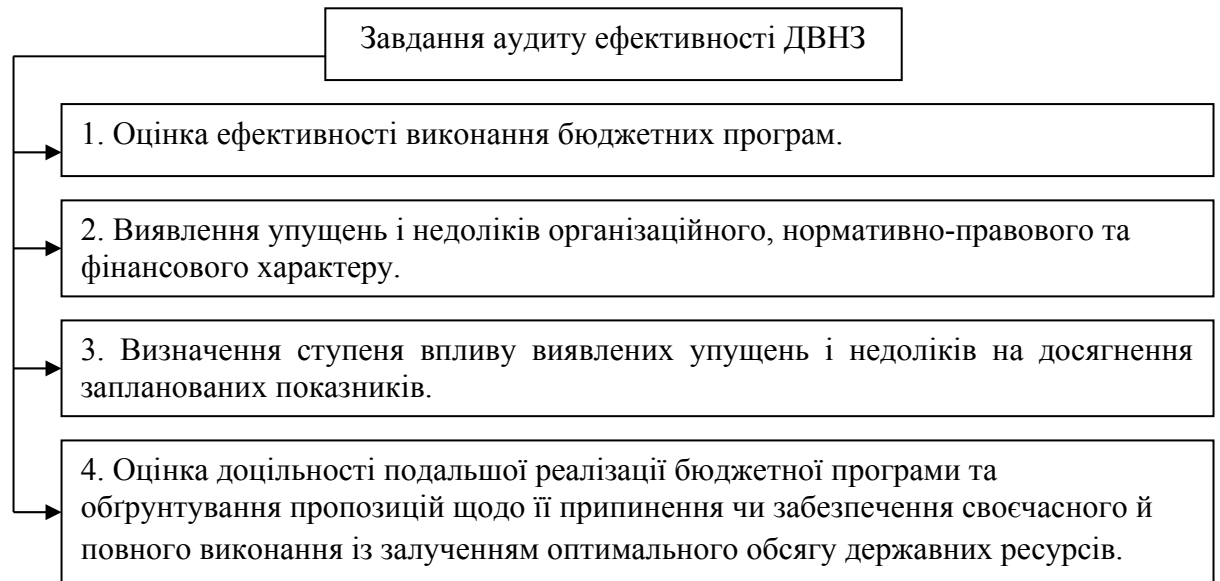

Рис.1. Завдання аудиту ефективності ДВНЗ.

Аудит ефективності діяльності ДВНЗ можна здійснювати за допомогою таких способів та прийомів як:

- аналіз фінансової звітності й інших статистичних і оперативних даних (на основі методу порівняння).
- опитування, інтерв'ювання, анкетування за висунутими гіпотезами.
- економічна оцінка господарських операцій.

Таким чином, розглянувши особливості здійснення аудиту ефективності, очевидними стають недоліки існуючої системи державного контролю, які полягають лише у виявленні порушень без рекомендацій щодо їх усунення.

Оскільки, на нашу думку, фінансова стійкість ДВНЗ являє собою такий стан їхніх фінансових ресурсів, який перебуває під впливом екзогенних та ендогенних факторів, за якого спостерігається постійне та стабільне перевищення доходів над видатками, передбаченими кошторисом, як по

загальному так і по спеціальному фондах, що дозволяє вільне маневрування коштами відповідно до основних напрямків статутної діяльності, дає можливість звертати увагу на джерела покриття витрат і успішно та без скорочення програм отримувати позитивні фінансові результати при мінімізації рівня фінансового ризику, пов'язаного із структурою джерел формування капіталу, то саме аудит ефективності виступає одним із основних шляхів поліпшення їхньої фінансової стійкості.

Висновки. Отже, аудит ефективності в діяльності ДВНЗ дасть можливість підготувати обґрунтовані пропозиції щодо шляхів (форм, засобів) більш раціонального та ефективного використання бюджетних коштів; сприятиме підвищенню ефективності діяльності ДВНЗ в цілому та забезпечуватиме поліпшення їхньої фінансової стійкості на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України від 21.06.01 р. № 2542-III. – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua>
2. Методичні рекомендації про проведення аудиту ефективності виконання бюджетної програми, затверджені наказом Головкиру від 02.04.2003 № 75 – Режим доступу:<http://zakon.rada.gov.ua>
3. В.Т. Александров, О.І. Ворона, П.К. Германчук, О.І. Назарчук, П.Г. Петрашко, С.М. Рубльова, І.Б. Стефанюк, Н.І. Сушко, О.О. Чечуліна. Планування, облік, звітність, контроль у бюджетних установах, державне замовлення та державні закупівлі. – Київ: НВП «АВТ», 2004. – 593 с. (Інтегрований комплекс).
4. Стефанюк І.Б. Для України – над актуально//Фінансовий контроль. – 2004. - № 3 (20). – с.6-9

The article deals with the essence and tasks of the audit of efficiency as the way to improve the financial stability of state universities in Ukraine, determines the drawbacks of modern system of state control and offers the ways to improve it.

Key words: audit of efficiency, system of state control, state universities, financial stability.

Дата надходження статті до редакційної колегії 4 лютого 2010 року.